

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ»

ECONOMIC ESSENCE AND CONTENT OF THE CONCEPT «STATE FINANCIAL CONTROL»

У статті розкрито економічну сутність поняття «державний фінансовий контроль» та уточнено його зміст. У результаті аналізу дефініцій поняття «державний фінансовий контроль» виділено основні підходи, найістотніші ознаки і властивості до його розуміння. Запропоновано авторське визначення поняття «державний фінансовий контроль», яке, на відміну від існуючих, враховує його найбільш істотні ознаки та властивості, що дає змогу виокремлювати його серед інших видів контролю; поширювати використання, окрім традиційної діагностичної сфери, на процес підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері управління державними фінансовими ресурсами.

Ключові слова: контроль, фінансовий контроль, державний фінансовий контроль, функція управління, процес, спостереження, перевірка.

В статье раскрыта экономическая сущность понятия «государственный финансовый контроль» и уточнено его содержание. В результате анализа дефиниций понятия «государственный финансовый контроль» выделены основные подходы, существенные признаки и свойства к его пониманию. Предложено авторское определение понятия «государственный финансовый контроль», которое, в отличие от суще-

ствующих, учитывает его наиболее существенные признаки и свойства, что позволяет выделять его среди других видов контроля; распространять его использование, кроме традиционной диагностической сферы, на процесс подготовки, принятия и реализации управленческих решений в сфере управления государственными финансовыми ресурсами.

Ключевые слова: контроль, финансовый контроль, государственный финансовый контроль, функция управления, процесс, наблюдение, проверка.

The article reveals the economic essence of the concept of «state financial control» and clarifies its content. As a result of the analysis of the definitions of the concept of «state financial control», the main approaches, essential features and properties to its understanding are highlighted. The author's definition of the concept of «state financial control» is proposed, which, unlike existing ones, takes into account its most significant features and properties, which makes it possible to distinguish it among other types of control; and to spread its using, besides the traditional diagnostic sphere, to the process of preparation, adoption and implementation of managerial decisions in the sphere of public financial resources management.

Key words: control, financial control, state financial control, management function, process, supervision, verification.

УДК 65.012.7

Жадан Т.А.

к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Постановка проблеми. Підвищення ефективності управління державними фінансами, яке має вирішальне значення для відновлення зростання економіки України, суспільного добробуту та євроінтеграційних намірів нашої країни, потребує постійного вдосконалення теоретико-

методичних і методологічних засад організації та здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, достовірністю ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності суб'єктами гос-

подарювання державного і комунального сектору економіки. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває формування єдиної понятійно-категоріальної бази державного фінансового контролю відповідно до європейських вимог та потреб сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад та методичних підходів державного фінансового контролю здійснили такі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, як: Благун І.Г. [1], Виговська Н.Г. [4], Гуцаленко Л.В. [7], Дікань Л.В. [9], Калюга Є.В. [12], Коцупатрий М.М. [7], Лисяк Л.В. [15], Піхоцький В.Ф. [18], Синюгіна Н.В. [9], Хомутенко А.В. [23] та ін. Проте, наявність широкого розмаїття тлумачень поняття «державний фінансовий контроль» у науковій економічній літературі, які іноді суперечать один одному, призводять до неоднозначного розуміння цієї категорії, що в кінцевому випадку ускладнює вибір форм, методів та інструментів контролю при здійсненні контрольно-ревізійних заходів.

Невирішеною частиною загальної проблеми є формування єдиної термінологічної бази або понятійно-категоріального апарату державного фінансового контролю, які б відповідали його базовим процесам і явищам.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття економічної сутності поняття «державний фінансовий контроль» та уточнення його змісту.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- на основі критичного аналізу існуючих трактувань поняття «державний фінансовий контроль» здійснити узагальнення і систематизацію підходів до розуміння його економічної сутності;
- уточнити зміст поняття «державний фінансовий контроль» шляхом виділення його найістотніших ознак та властивостей.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Перш, ніж розкрити економічну сутність та зміст поняття «державний фінансовий контроль», з'ясуємо як у довідковій та науковій економічній літературі тлумачаться більш загальні поняття «контроль» та «фінансовий контроль» за схемою: «контроль» → «фінансовий контроль» → «державний фінансовий контроль».

У «Словнику української мови» під контролем розуміється «перевірка, облік діяльності кого-небудь, чого-небудь, нагляд за кимось, чимось» [21].

Колектив авторів, серед яких Дікань Л.В., Кожушко О.В., Лядова Ю.О. та ін. розглядають поняття «контроль» у двох аспектах: як функцію управління та як економічну категорію. Контроль як функція управління відображає більш прикладний аспект тоді, коли контроль як економічна категорія має виключно теоретичне значення [14, с. 11].

У науковій праці [10] існуючі визначення категорії «контроль» об'єднано в п'ять підходів, згідно яких він розуміється, як: спостереження і перевірка; система спостереження і перевірки; процес спостереження і перевірки; функція або складова частина управління; засіб попередження, виявлення та запобігання порушенням. Ці підходи можна доповнити ще двома, відповідно до яких контроль – це: оцінка фактичних результатів діяльності; форма зворотного зв'язку.

Лисяк Л.В., розглядаючи категоріальну сутність контролю, зазначає, що «у широкому розумінні він представляє собою встановлення певного «порядку», тобто оцінку поточного стану явища за критерієм відповідності до вимог, виявлення відхилень і порушень вимог та застосування заходів їх запобігання чи усунення» [15]. Проте, таке визначення контролю є дуже вузьким, оскільки характеризує лише один з його видів – поточний контроль. Слід зазначити, що окрім поточного контролю існують ще попередній та заключний. За формою здійснення всі три види контролю схожі, оскільки мають однакову мету - сприяти тому, щоб отримані фактичні результати відповідали цільовим настановам або нормативним вимогам. Відрізняються вони тільки часом здійснення: попередній контроль здійснюється до початку проведення робіт, поточний - під час проведення робіт, а заключний – після завершення виконання всіх видів робіт.

Заслугує на увагу ще один підхід, згідно якого під контролем розуміється зворотний зв'язок. Так Литвинчук Т.В. у своїй праці [16] вказує, що «контроль – це форма зворотного зв'язку, за допомогою якої керуюча система одержує необхідну інформацію про дійсний стан керованого об'єкта та використання управлінських рішень». Але в системі управління контроль виступає скоріше не формою, а засобом зворотного зв'язку між керуючою та керованою підсистемами управління. Для нормального виконання своїх функцій керуючій підсистемі постійно необхідна достовірна інформація про фактичний стан керованої підсистеми. Таку інформацію керуючій підсистемі надає контроль, і в цьому випадку він дійсно виступає засобом зворотного зв'язку.

Систематизація та узагальнення існуючих підходів до визначення сутності категорії «контроль» дозволяє уточнити її зміст, який як функція управління представляє собою сукупність форм, методів, інструментів та процедур контролю, за допомогою яких суб'єкт контролю одержує інформацію про показники, які характеризують фактичний стан підконтрольного об'єкта, встановлює відхилення цих показників від цільових, заданих або нормативних, виявляє причини таких відхилень та вживає заходи, спрямовані на їх усунення, недопущення та попередження у майбутньому, з метою

підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень.

Дотримуючись логіки дослідження, далі розглянемо, як у науковій економічній літературі тлумачаться поняття «фінансовий контроль» (табл. 1) і «державний фінансовий контроль» (табл. 2).

Аналіз трактувань поняття «фінансовий контроль», наведених у табл. 1, дає змогу узагальнити та систематизувати основні підходи до його розу-

міння, які ґрунтуються на визначенні фінансового контролю як: виду фінансової діяльності держави; функції управління; діяльності органів фінансового контролю; системи спостереження і перевірки, дій та контрольних заходів.

У залежності від аспекту, в якому розглядається поняття «державний фінансовий контроль», усі теоретичні концепції можна об'єднати у три групи, відповідно до яких «державний

Таблиця 1

Основні підходи до визначення сутності поняття «фінансовий контроль»

Автори, джерело	Визначення
1 Фінансовий контроль як вид фінансової діяльності держави	
Асадов А. М. [1]	Фінансовий контроль – це різновид контролю, пов'язаного з фінансовою діяльністю держави, підприємства, організації тощо
Бовсуновська Г.С. [3]; Коніна М.О., Кетінг О. [13]	Фінансовий контроль – це один із видів фінансової діяльності держави з перевірки суб'єктів господарювання всіх форм власності шляхом застосування встановлених чинним законодавством методів контрольної діяльності для виявлення недоліків у фінансовій звітності підприємств, установ, організацій в процесі створення, розподілу, використання грошових фондів.
2 Фінансовий контроль як функція управління	
Грачова О. Ю. [6]	Фінансовий контроль є складною, багатоаспектною категорією, який, з одного боку, представляє собою функцію державного управління, по відношенню до якої контроль виступає засобом, інструментом реалізації політики держави; а з іншого – це управлінська діяльність, яка має свої методи, способи, форми реалізації.
Заріпов Р.Р. [11]	Фінансовий контроль – це функція управління, спрямована на розкриття відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності, ефективності використання фінансових ресурсів, яка необхідна для вжиття відповідних коригуючих та попереджувальних заходів.
Світлова В.В. [19]	Фінансовий контроль – це функція управління, за допомогою якої суб'єкт отримує повну і достовірну інформацію про правильність і ефективність функціонування організації; це контроль за звичайною і іншою діяльністю господарюючих суб'єктів.
3 Фінансовий контроль як діяльність органів фінансового контролю	
Благуно І.Г., Сорока Р.С., Єлейко І.В. [2]; Виговська Н. [4]	Фінансовий контроль – це контроль законодавчих і виконавчих органів влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ за фінансовою діяльністю всіх економічних суб'єктів: держави, підприємств та установ.
Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М.М. [7]	Фінансовий контроль – комплексна і цілеспрямована фінансово-правова діяльність органів фінансового контролю або їхніх підрозділів чи представників, а також осіб, уповноважених здійснювати контроль, що базується на положеннях актів чинного законодавства. Він полягає в установленні фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності та спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в процесі формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів для ефективного соціально-економічного розвитку всіх суб'єктів фінансових правовідносин.
4 Фінансовий контроль як система спостереження і перевірки, дій та контрольних заходів	
Виговська Н., Стеблянюк О. [4]	Фінансовий контроль як економічна категорія – це система, яка складається з елементів входу (інформаційне забезпечення системи фінансового контролю), елементів виходу (інформація про об'єкт управління, отримана в результаті контролю) і сукупності наступних взаємопов'язаних ланок (центри відповідальності, техніка контролю, процедури контролю, середовище контролю, система обліку).
Даценко Г.В. [8]	Фінансовий контроль – це система спостереження і перевірки процесу фінансової діяльності.
Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В. [9]	Фінансовий контроль – це система відносин з приводу систематичного спостереження і перевірки процесу створення, розподілу і використання фондів фінансових ресурсів на всіх рівнях, яка діє з метою встановлення відхилень від заданих параметрів в вартісному виразі.
Хомутенко А.В. [23, с. 13]	Фінансовий контроль – це система дій та контрольних заходів органів державної влади і окремих суб'єктів господарювання при управлінні фінансами, яка направлена на попередження та усунення фінансових правопорушень, неефективного управління фінансовими ресурсами та активами з боку підприємств, організацій та установ у процесі їх фінансово-господарської діяльності.

фінансовий контроль» розуміється, як: функція державного управління; діяльність органів державної влади і управління; система економічних відносин, контрольних дій, спостереження і перевірки (табл. 2).

Не вдаючись до детального аналізу кожного з наведених вище визначень, зазначимо, що низка науковців ототожнюють поняття «фінансовий контроль» і «державний фінансовий контроль», причинами чого є нерозуміння їх сутнісних ознак. З метою виділення найістотніших ознак понять «фінансовий контроль» і «державний фінансовий контроль», проведемо морфологічний та порівняльний аналіз їх визначень (див. табл. 1 і 2), результати якого представимо у табл. 3.

Асадов А.М. [1], даючи визначення «фінансовому контролю», вказує лише на його об'єкт, не розкриваючи інші істотні ознаки цього поняття.

Ряд авторів, серед яких Бовсуновська Г.С. [3], Коніна М.О., Кетінг О. [13], до об'єктів фінансового контролю відносять лише «фінансову звітність».

Дискусійною є точка зору Благуна І.Г., Сороки Р.С., Єлейко І.В. [2], Виговської Н., Стеблянко О. [4] стосовно віднесення «законодавчих органів влади різних рівнів» до суб'єктів фінансового контролю. Відповідно до ст. 75 Конституції України єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України, головним призначенням якого є законотворчість, а одним із основних повноважень – прийняття законів (п. 3 ст. 85 Конституції України), і аж ніяк не фінансовий контроль. Контроль же від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використання здійснює Рахункова палата (ст. 98 Конституції України).

Таблиця 2

Основні підходи до визначення сутності поняття «державний фінансовий контроль»

Автор, джерело	Визначення
1 ДФК – це функція державного управління	
Калюга Є.В. [12]	ДФК ґрунтується на використанні контрольної функції фінансів і виступає одним із проявів її важливого значення в розширеному відтворенні
Слободяник Ю.Б. [20]	ДФК – це одна з найбільш важливих функцій державного управління, яка полягає у сприянні реалізації фінансової політики держави, забезпеченні процесу формування і ефективного використання фінансових ресурсів держави для досягнення поставлених нею цілей у сфері розподільчих відносин
2 ДФК – це діяльність органів державної влади і управління	
Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М. [7]	ДФК – це різновид фінансового контролю, що здійснюється відповідними органами державного фінансового контролю. Він полягає в установленні фактичного стану справ щодо дотримання вимог чинного законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності під час формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що залишаються в суб'єкта фінансових правовідносин у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів, державних позабюджетних фондів та кредитів, отриманих під гарантії Кабінету Міністрів України.
Пивовар Ю.І. [17]	ДФК – це діяльність органів державної влади щодо забезпечення законності і фінансової дисципліни та інформування громадськості у сфері управління державними фінансовими ресурсами та фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання
Філон І.Л. [22]	ДФК – це інститут суспільного (державного) сектора, що забезпечує контроль за процесом формування і використання державних (включаючи муніципальні) фінансових і матеріальних коштів, здійснює аналіз ефективності використання державних ресурсів всіх видів, здатний законними дорогами захищати фінансові інтереси держави і його громадян, стимулювати ефективніше використання державних і муніципальних коштів.
3 ДФК – це система економічних відносин, контрольних дій, спостереження і перевірки	
Виговська Н., Стеблянко О. [4]	ДФК – це система економічних відносин, спрямованих на забезпечення законності, ефективності, економічної доцільності формування, розподілу і використання фінансових ресурсів держави і суб'єктів місцевого самоврядування з метою ефективного соціально-економічного розвитку країни та окремих регіонів.
Владімірова Н.П. [5]; Дікань Л.В., Кожушко О.В., Лядова Ю.О. та ін. [14, с. 13]	ДФК – це система безупинних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління органами державного фінансового контролю з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом.
Піхоцький В.Ф. [18]	ДФК – це багатоаспектна система спостереження і перевірки законності, доцільності, раціональності та ефективності процесів формування і використання фінансових ресурсів на будь-якому рівні управління для оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень і досягнення на цій основі економічного прогресу

Даценко Г.В. [8], Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В. [9], Піхоцький В.Ф. [18] серед методів фінансового і державного фінансового контролю називають лише «спостереження і перевірку». Але окрім зазначених специфічних методів контролю є й інші: інвентаризація, обстеження, обмір, контрольний запуск сировини та матеріалів у виробництво, лабораторний аналіз, опитування, письмові пояснення і т.д.

Виговська Н. і Стеблянка О. [4] у своєму визначенні «державного фінансового контролю» вказують лише мету, завдання та об'єкт контролю. При цьому, не зовсім зрозумілим є визначення в якості

мети ДФК – «ефективний розвиток» лише «окремих регіонів».

Інша низка науковців, серед яких Калюга Є.В. [12], Піхоцький В.Ф. [18], розкриваючи зміст поняття «державний фінансовий контроль», значну увагу приділяють слову «фінансовий», недооцінюючи ознаку «державний». Слід зазначити, що фінансовий контроль за суб'єктами його здійснення підрозділяється на державний, внутрішньогосподарський, громадський та аудиторський (незалежний), а державний фінансовий контроль – на бюджетний, податковий, митний, банківський, валютний, страховий, цінновий тощо.

Таблиця 3

**Морфологічний і порівняльний аналіз визначень
«фінансовий контроль» та «державний фінансовий контроль»**

Характерні ознаки	Фінансовий контроль	Державний фінансовий контроль
Мета контролю	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в процесі формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів [7]; – ефективний соціально-економічний розвиток всіх суб'єктів фінансових право-відносин [7]; 	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення законності [4; 7; 17; 18], фінансової дисципліни [7; 17], ефективності, економічної доцільності [4; 18] формування, розподілу і використання фінансових ресурсів держави [4; 18; 20] і суб'єктів місцевого самоврядування [4]; – ефективний соціально-економічний розвиток країни та окремих регіонів [4]; – захист фінансових інтересів держави і його громадян [22]
Завдання контролю	<ul style="list-style-type: none"> – установлення фактичного стану справ [7]; – виявлення недоліків у фінансовій звітності [3; 13]; – встановлення відхилень від заданих параметрів [9; 11]; – попередження та усунення фінансових правопорушень, неефективного управління фінансовими ресурсами [23] 	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання вимог чинного законодавства [7]; – формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень [9]; оцінка їх ефективності [18] – сприяння реалізації фінансової політики держави [20]; – стимулювання ефективного використання державних і муніципальних коштів [22]
Суб'єкти контролю	<ul style="list-style-type: none"> – держава [3; 13]; – законодавчі і виконавчі органи влади всіх рівнів, установи [2; 4]; – органи державної влади і окремі суб'єкти господарювання [23]; – органи фінансового контролю, їхні підрозділи, представники, особи, що уповноважені здійснювати контроль [7]; 	<ul style="list-style-type: none"> – органи державної влади [17]; – інститут суспільного (державного) сектора [22]; – органи державного фінансового контролю [7; 9]
Підконтрольні суб'єкти	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкти господарювання всіх форм власності [3; 13]; – держава, підприємства, організації та установи [2; 4; 23]; 	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкти господарювання [17];
Об'єкти контролю	<ul style="list-style-type: none"> – фінансова [2; 4; 8], фінансово-господарська діяльність [7; 23]; – процес створення, розподілу і використання фондів фінансових ресурсів [9]; – процес формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів [7]; – процес створення, розподілу, використання грошових фондів [3; 13]; – фінансова звітність [3; 13] 	<ul style="list-style-type: none"> – державні фінансові ресурси, фінансово-господарська діяльність [17]; – процес формування і використання державних фінансових ресурсів [18; 20; 22] (включаючи муніципальні) і матеріальних коштів [22]; – формування, розподіл і використання фінансових ресурсів держави і суб'єктів місцевого самоврядування [4]; – формування, розподіл, володіння, використання, відчуження активів [7]
Методи і форми контролю	<ul style="list-style-type: none"> – методи контрольної діяльності [3; 13]; – спостереження і перевірка [8; 9] 	<ul style="list-style-type: none"> – система спостереження і перевірки [18]
Заходи контролю	<ul style="list-style-type: none"> – коригуючі та попереджувальні заходи [11]; – система дій та контрольних заходів [23] 	<ul style="list-style-type: none"> – система безупинних контрольних дій [9]

Найістотніші ознаки змісту понять
«фінансовий контроль» та «державний фінансовий контроль»

Характерні ознаки	Фінансовий контроль	Державний фінансовий контроль
Мета контролю	підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері управління фінансовими ресурсами	підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері управління державними фінансовими ресурсами
Завдання контролю	<ul style="list-style-type: none"> – одержання інформації про фактичний стан справ щодо процесів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів; – порівняння отриманих даних з цільовими або нормативними вимогами; – визначення розмірів і причин виявлених відхилень 	<ul style="list-style-type: none"> – одержання інформації про фактичний стан справ щодо процесів формування, розподілу і використання державних фінансових ресурсів; – порівняння отриманих даних з цільовими або нормативними вимогами; – визначення розмірів і причин виявлених відхилень
Суб'єкти контролю	суб'єкти фінансових правовідносин	органи державного фінансового контролю
Підконтрольні суб'єкти	економічна система держави	державний сектор економіки
Об'єкти контролю	процеси формування, розподілу і використання фінансових ресурсів	процеси формування, розподілу і використання державних фінансових ресурсів
Методи і форми контролю	сукупність форм, методів та інструментів контролю	сукупність форм, методів та інструментів контролю
Заходи контролю	коригувальні та попереджувальні заходи	коригувальні та попереджувальні заходи

Джерело: власна розробка автора

Контроль як функція управління представляє собою сукупність форм, методів, інструментів та процедур контролю, за допомогою яких суб'єкт контролю одержує інформацію про показники, які характеризують фактичний стан підконтрольного об'єкта, встановлює відхилення цих показників від цільових, заданих або нормативних, виявляє причини таких відхилень та вживає заходи, спрямовані на їх усунення, недопущення та попередження у майбутньому, з метою підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень.

Фінансовий контроль представляє собою сукупність форм, методів та інструментів контролю, за допомогою яких суб'єкти фінансових правовідносин одержують інформацію про фактичний стан справ щодо процесів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів на всіх рівнях економічної системи держави, порівнюють отримані дані з цільовими або нормативними вимогами, визначають розміри і причини виявлених відхилень, вживають заходи, спрямовані на їх усунення, недопущення та попередження у майбутньому, з метою підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері управління фінансовими ресурсами.

Державний фінансовий контроль представляє собою сукупність форм, методів та інструментів контролю, за допомогою яких органи державного фінансового контролю одержують інформацію про фактичний стан справ щодо процесів формування, розподілу і використання державних фінансових ресурсів на всіх рівнях державного сектору економіки, порівнюють отримані дані з цільовими або нормативними вимогами, визначають розміри і причини виявлених відхилень, вживають заходи, спрямовані на їх усунення, недопущення та попередження у майбутньому, з метою підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері управління державними фінансовими ресурсами.

Рис. 1. Авторське визначення понять
«контроль», «фінансовий контроль» і «державний фінансовий контроль»

Джерело: власна розробка автора

У зв'язку з цим, однією з ключових ознак для розуміння сутності понять «фінансовий контроль» і «державний фінансовий контроль» є суб'єкт контролю.

Таким чином, ключовими ознаками, через які розкривається сутність понять «фінансовий контроль» і «державний фінансовий контроль», та які дають можливість виокремлювати їх один від одного та інших видів контролю, є: мета, завдання, суб'єкти контролю, підконтрольні суб'єкти та об'єкти контролю (табл. 4).

Отже, узагальнення існуючих підходів до визначення сутності понять «фінансовий контроль» і «державний фінансовий контроль», а також виділення їх найістотніших ознак, дозволяють уточнити зміст цих категорій (рис. 1).

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, у результаті аналізу дефініцій поняття «державний фінансовий контроль», їх узагальнення і систематизації виділено основні підходи та найістотніші ознаки і властивості до його розуміння й визначення, серед яких: мета, завдання, суб'єкти контролю, підконтрольні суб'єкти та об'єкти контролю. Виходячи з цього, запропоновано авторське визначення поняття «державний фінансовий контроль», яке, на відміну від існуючих, враховує його найбільш істотні ознаки та властивості, що дає змогу виокремлювати його серед інших видів контролю; поширювати використання, окрім традиційної діагностичної сфери, на процес підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері управління державними фінансовими ресурсами.

Напрямами подальших досліджень автора є розробка теоретико-методичного забезпечення організації та здійснення державного фінансового контролю у сфері управління державними фінансовими ресурсами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Асадов А.М. К вопросу о формировании системы органов финансового контроля в России / А.М. Асадов // Вестник ПУРГУ. – 2005. – № 8. – С. 56–66.
2. Благун І.Г. Фінанси: Навч. посіб. / І.Г. Благун, Р.С. Сорока, І.В. Єлейко. – Львів: Магнолія. – 2007. – 326 с.
3. Бовсуновська Г.С. Розвиток ринку автотранспортного страхування України: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Г.С. Бовсуновська; Дніпр.-й нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ. – 2015. – 222 с.
4. Виговська Н. Державний фінансовий контроль у системі регулювання земельних відносин / Н. Виговська, О. Стебляно // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 4(37). – С. 104–111.
5. Владімірова Н.П. Сутність державного фінансового контролю / Н.П. Владімірова // Сучасні проблеми фінансового моніторингу: Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

(10 квітня 2015 р.). – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТО Ексклюзив. – 2015. – С. 40–44.

6. Грачева Е.Ю. Основные тенденции развития государственного финансового контроля в Российской Федерации / Е.Ю. Грачева // Правоведение. – 2002. – № 5 (244). – С. 73–80.

7. Гуцаленко Л.В. Формування економічної сутності державного фінансового контролю / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцупатрий // Збірник наукових праць Вінницького ДАУ. – 2008. – Вип. 36. – С. 300–305.

8. Даценко Г.В. Вдосконалення складових елементів державного фінансового контролю в Україні / Г.В. Даценко // Вісник ЧТЕІ. Економічні науки. – 2013. – № 2. – С. 254–257.

9. Дікань Л.В. Фінансовий контроль: теорія та методологія: монографія / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб, Н.В. Синюгіна. – Харків: Вид. ХНЕУ. – 2009. – 92 с.

10. Жадан Т.А. Внутрішній контроль як економічна категорія: систематизація наукових підходів та уточнення змісту [Електронний ресурс] / Т.А. Жадан, С.О. Яценко // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання. – 2017. – № 16. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-16-2017>

11. Зарипов Р.Р. Финансово-правовые отношения и финансовый контроль / Р.Р. Зарипов // Вестник ЧГУ. Экономика. – 2015. – № 4 (20). – С. 85–88.

12. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: Монографія / Є.В. Калюга. – К.: Ельга, Ніка-Центр. – 2002. – 360 с.

13. Коніна М.О. Основні проблеми та напрями удосконалення фінансового контролю та аудиту / М.О. Коніна, О. Кетінг // Економіка і управління в умовах глобалізації: матеріали IV міжнар. наук. – практ. інтернет-конф., 21 трав. 2015 р. – Кривий Ріг: [ДонНУЕТ]. – 2015. – С. 173–175.

14. Контроль у бюджетних установах: теорія та практика: монографія / Л.В. Дікань, О.В. Кожушко, Ю.О. Лядова та ін.; за заг. ред. канд. екон. наук, професора Л.В. Дікань. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – 2016. – 332 с.

15. Лисяк Л.В. Розвиток державного фінансового контролю в Україні / Л.В. Лисяк // Економічний вісник університету. – 2015. – Вип. 26(1). – С. 200–206.

16. Литвинчук Т.В. Методологічні засади сутності контролю як функції управління / Т.В. Литвинчук // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2000. – № 2 (20). – С. 30–33.

17. Пивовар Ю.І. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Ю.І. Пивовар; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К. – 2008. – 19 с.

18. Піхоцький В.Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики: монографія / В.Ф. Піхоцький. – Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2014. – 336 с.

19. Светлова В.В. Сущность финансового контроля в современных условиях / В.В. Светлова // Вестник Московского университета МВД России. – 2014. – № 8. – С. 214–217.

20. Слободяник Ю.Б. Державний аудит в Україні: теорія, методологія, організація: дис. ... доктора

екон. наук: 08.00.09 / Ю.Б. Слободяник; Одеський нац. екон. ун-т. – Одеса, 2014. – 589 с.

21. Словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/kontrolj>.

22. Филон И.Л. Налоговый контроль как специфическое направление финансового конт-

роля / И.Л. Филон // Финансы и кредит. – 2010. – № 8(392). – С. 36–43.

23. Хомутенко А.В. Система фінансового контролю за діяльністю небанківських неприбуткових фінансових установ України: монографія / А.В. Хомутенко. – Одеса: Друк, 2009. – 188 с.